

ОГНЕНАТА РОЗА

Карлос Руис Сафон

И тъй, когато дойде 23 април¹, затворниците се обърнаха към Давид Мартин, който лежеше в сумрака на килията си със затворени очи, и го помолиха да им разкаже нещо, за да пропъдят скуката. „Ще ви разкажа една история“, рече той. „Сказание за книги, за дракони и рози, както повелява тази дата, но най-вече за сенки и пепелища, както повеляват времената...“

(Из изгубените откъси от „Затворникът на Рая“)

---

¹ Денят на Сан Жорди (Св. Георги Победоносец), известен още като Ден на розата или Ден на книгата, е каталунски празник, честван на 23 април. Има известно сходство с празника на Св. Валентин. По традиция на тази дата мъжете подаряват на жените рози, а те, от своя страна, им подаряват книги: „роза за любов и книга завинаги“. В съвременното да дариш книга е станало обичайно.

Розите са били свързвани с този ден още от Средновековието, но подаряването на книги е по-скорошна традиция, възникнала през 1923 г. Тогава един книжар използвал празника като повод за отбелязване на почти едновременната кончина на Сервантес (22 април 1616 г.) и Шекспир (23 април 1616 г.) През 1995 г. ЮНЕСКО обявява 23 април за Световен ден на книгата и авторското право. – Б.пр.

етописите разказват, че когато майсторът на лабиринти пристигнал в Барселона на борда на кораб от Ориента, вече носел със себе си семето на проклятието, което щяло да обагри небето над града в кръв и огън.

Било лето Господне 1454-то. Смъртоносна треска покосила населението през зимата и забулила града с пелена от жълтеникавия дим на кладите, където горели трупове и саваните на стотици покойници. Спиралите зловонен пушек се виждали отдалече, те пълзели между кулите и дворците и се издигали като погребално знамение, което предупреждавало пътниците да заобикалят градските стени. Портите на града били затворени по нареждане на Светата инквизиция, а разследванията ѝ установили, че тежкия мор плъзнал от някакъв кладенец близо до еврейската махала Кал де Санауха, където едно дяволско съзаклятие от семитски лихвари отровило водите – нещо, което след дни на разпити с нажежено желязо било доказано отвъд всякакво съмнение. Несметните съкровища на виновниците били иззети, а тленните им останки – изхвърлени в една водна яма, след което оставало само да се чака молитвите на порядъчните граждани да върнат Божията благословия над Барселона. С всеки изминал ден покойниците намалявали и се увеличавал броят на обнадежените, които чувствали, че са загърбили най-лошото. Ала съдбата пожелала тъй, че първите да се окажат щастливци, а вторите

скоро взели да завиждат на напусналите тоя скръбен свят. Когато някой дръзнал плахо да загатне, че голямо наказание ще се спусне от небесата заради безчестието, извършено в Името Божие спрямо еврейските търговци, вече било твърде късно. От небесната вис обаче не падало нищо освен прах и пепел. Бедата в случая дошла откъм морето.

орабът бил забелязан призори. Неколцина рибари, които кърпели мрежите си пред Морската стена, го видели да изниква от мъглата, допъзляла с прилива. Когато носът на кораба заседнал на брега и корпусът се килнал наляво, рибарите се покатерили на борда. Силна воня се носела отвътре. Трюмът бил пълен с вода и десетина саркофага се носели сред отломките. Намерили Едмон де Луна – майстор на лабиринти и единствен оцелял от пътуването – завързан за руля и изгорял от слънцето. Отначало го помислили за умрял, но при по-внимателен оглед забелязали, че китките му още кървели под въжетата, а от устните му излизал слаб, студен дъх. Носел на кръста си подвързан с кожа тефтер, но никой от рибарите не смогнал да го задигне, защото тъкмо тогава на пристанището се появили група войници. По заповед на Епископския дворец, известён за пристигането на кораба, техният капитан наредил да отнесат умирация в близката лечебница „Св. Марта“ и възложил на хората си да охраняват местопроизшествието, докато Светата инквизиция изпратела служители да огледат останките от корабокрушението и да изяснят по християнски случилото се. Тефтерът на Едмон де Луна бил предаден на Великия инквизитор Хорхе де Леон, блестящ и упорит застъпник на Църквата, който вярвал, че усилията му за очищение на света бързо ще му извоюват положението на

светец и жива светлина на вярата. След бегъл оглед инквизиторът отсъдил, че тефтерът е изписан на език, чужд на християнството, и наредил на хората си да доведат един човек на име Раймундо де Семпере. Той имал скромен печатарски цех до портала на „Св. Ана“ и бил пътувал доста на млади-ни, поради което знаел повече езици, отколкото било препоръчително за добър християнин. Под страх от изтезания печатарят Семпере бил принуден да се закълне, че ще запази в тайна всичко, което му разкрият. Едва тогава му позволили да разгледа тефтера в една охранявана от стражи стая, горе в библиотеката на дома на архидякона до катедралата. Инквизиторът го наблюдавал внимателно и жадно. „Мисля, че ръкописът е на персийски, Ваше светейшество“, измънкал уплашеният Семпере. „Все още не съм светец“, уточнил Хорхе де Леон. „И на това ще му дойде времето. Продължавай...“ И тъй, печатарят на книги цяла нощ чел и превеждал на Великия инквизитор тайния дневник на Едмон де Луна, авантюрист и проводник на проклятието, което щяло да докара звяра в Барселона.

рийсет години по-рано Едмон де Луна поел от Барселона към Изтока в дирене на чудеса и приключения. Прекосил Средиземно море, за да стигне до забранени острови, неотбелязани на никоя мореплавателска карта. Споделял ложето си с принцеси и неописуеми създания, опознал тайните на цивилизации, погребани от времето, и усвоил науката и изкуството да строи лабиринти – умение, с което щял да се прочуе и да натрупа състояние в служба на султани и императори. С течение на годините започнал да охладнява към насладите и богатството. Ламтежите и амбициите му били задоволени до степен, която обикновените люде не били и сънували. Навлязъл вече в зрелостта си и знаейки, че дните му клонят към заник, решил, че оттам насетне ще предлага уменията си само в замяна на най-голямата награда – забраненото познание. Години наред отхвърлял поканите да построи най-сложните и удивителни лабиринти, защото обещаваното възнаграждение не го блазнало. Вече мислел, че на тоя свят не е останало съкровище, което да не му е било предложено, когато до слуха му достигнало, че императорът на град Константинопол търсел услугите му. В замяна предлагал хилядолетна тайна, недостъпна за смъртните в течение на векове. Измъчван от скука и изкушен от тази последна възможност да съживи пламъчето на душата си, Едмон де Луна посетил император Константин в двореца

му. Владетелят живеел с убеждението, че рано или късно затяганият се обръч на османските султани ще разруши империята му и ще заличи от лицето на земята познанието, което Константинопол бил трупал столетия наред. По тази причина императорът желал Едмон да му проектира най-големия лабиринт, строен някога – тайна библиотека, град от книги, който трябвало да бъде скрит под катакомбите на храма „Св. София“; там забранените творби и вековните чудеса на мисълта можели да се съхранят за вечни времена. В замяна на това Константин не предлагал съкровище, а само едно малко шишенце от гравирани кристал, което съдържало някаква алена течност, искряща в мрака. Подал го на Едмон със странна усмивка. „Дълги години съм чакал да срещна човека, достоен за този дар“, обяснил императорът. „В неподходящи ръце той би могъл да бъде инструмент на злото“. Едмон разглеждал шишенцето, прехласнат и заинтригуван. „Това е капка от кръвта на последния дракон“, промълвил владетелят. „Тайната на безсмъртието“.

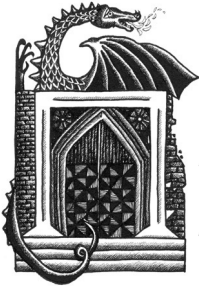

есеци наред се трудил Едмон де Луна над чертежите на големия лабиринт от книги. Много пъти ги преправял, вечно недоволен от постигнатото. Осъзнавал, че заплащането вече не го интересувало, защото неговото безсмъртие щяло да е последица от сътворяването на тази чудна библиотека, а не от някакво уж вълшебно питие. Императорът, търпелив, но загрижен, постоянно му напомнял, че окончателната обсада на османците приближавала и нямало време за губене. Когато Едмон де Луна най-сетне намерил решението на голямата главоблъсканица, вече било късно. Константинопол бил обкръжен от войските на Мехмед II Завоевателя. Неизбежен край надвиснал над града и над империята. Владетелят приел чертежите на майстора с възхита, но осъзнавал, че никога не ще може да построи лабиринта под града, който носел името му. Тогава помолил Едмон да се опита да се измъкне от обсадата заедно с мнозина други творци и мислители, които трябвало да потеглят към Италия. „Зная, че ще намерите подходящото място, където да изградите лабиринта, приятелю мой“. В знак на признателност император Константин му връчил шишенцето с кръвта на последния дракон, но сянка на тревога помрачила лика му в същия миг. „Когато ви предложих този дар, се обърнах към алчността на ума, за да ви изкуша, приятелю. Искам да приемете и един скромен амулет, който някой ден може да

се обърне към мъдростта на душата ви, ако цената на амбицията се окаже твърде висока...“ С тези думи свалил от шията си един медальон и му го подал. Висулката не съдържала нито злато, нито драгоценности, само малко камъче, което изглеждало като обикновена песъчинка. „Човекът, който ми го даде, ми каза, че това е една от сълзите на Христос“. Майсторът на лабиринти свъсил вежди. „Зная, че не сте вярващ, Едмон, но вратата се открива тогава, когато не я търсиш, и ще дойде ден, в който сърцето ви, не умът ви, ще зажадне за пречистването на душата ви“. Едмон не искал да противоречи на владетеля, затова окачил незначителния медальон на врата си. Заминал същата нощ без друг багаж освен чертежа на лабиринта и шишенцето с алената течност. Константинопол и империята щели да паднат малко по-късно след кървава обсада, докато той кръстосвал Средиземно море в търсене на града, който бил напуснал на младини. Плавал заедно с наемници, които му предложили превоз, мислейки го за заможен търговец, чиято кесия смятали да облекчат, щом навлезели в открито море. Когато разбрали, че не носел никакво богатство, поискали да го изхвърлят през борда, но той ги убедил да го оставят на кораба, като се заел да им разказва някои от приключенията си подобно на Шехерезада. Дяволията е да млъкнеш на най-интересното място – тъй го бил учил един мъдър разказвач в Дамаск. „Ще те мразят за това, но ще искат да чуят още и още“. В свободните си мигове Едмон започнал да записва преживелиците си в тефтер. За да ги опази от наглите погледи на онези пирати, пишел на персийски – чуден език, който бил усвоил през годините, прекарани в древните вавилонски земи. Някъде по средата

на плаването се натъкнали на кораб, който се носел безцелно без пътници и екипаж. Бил пълен с големи амфори с вино, които пиратите пренесли на своя борд и всяка нощ пиели до забрава, докато слушали историите на Едмон, комуто не позволявали да близне нито капка. След няколко дни екипажът се разболял; наемниците скоро започнали да измират един подир друг, поразени от отровата в откраднатото вино, което били погълнали. Тази участ подминала само Едмон; нему се паднало да поставя трупове в саркофазите, които пиратите носели в трюма – плячка, задигната по време на някой от грабежите им. Едва когато останал единственият жив на борда, боейки се, че ще умре изгубен в открито море в ужасна самота, дръзнал да отвори аленото шишенце и да подуши за миг съдържанието му. Само един миг му бил достатъчен, за да зърне бездната, която искала да го превземе. Усетил върху кожата си изпаренията, които плъзнали от шишенцето, и за секунда видял как ръцете му се покриват с люспи, а ноктите му се източват, по-смъртоносни от най-страшното стоманено острие. Тогава сграбчил скромната песъчинка, която висяла в медальона на шията му, и се помолил за избавлението си на един Христос, в когото не вярвал. Черната бездна на душата изчезнала и Едмон облекчено си поел дъх, виждайки, че ръцете му отново станали човешки. Запушил шишенцето и се проклед за своята наивност. Вече знаел, че императорът не го е излъгал, ала предложеното от него не било възнаграждение, нито благослов. То било ключът към ада.

ървите лъчи на зората вече надничали иззад облаците, когато Семпере превел целия текст. Малко след това инквизиторът, без да обели дума, излязъл от стаята. Дошли двама стражи и повели печатаря към килия, от която, помислил си той, надали щял да излезе някога жив.

И тъй, Семпере бил захвърлен в тъмницата, а хората на Великия инквизитор отишли при останките от корабокрушението, където намерили аленото шишенце, скрито в метален сандък. Хорхе де Леон ги чакал в катедралата. Не успели да открият медальона с Христовата съюза, за който споменавал дневникът на Едмон, но инквизиторът нямал опасения – бил убеден, че неговата душа не се нуждаела от никакво очищение. С пламнали от алчност очи взел шишенцето, вдигнал го към олтара, за да го благослови и, отправяйки благодарност към Бога и към преизподнята за този дар, погълнал съдържанието на един дъх. В продължение на няколко секунди не се случило нищо. После Хорхе де Леон избухнал в смях. Войниците се спогледали объркани, чудейки се дали не е изгубил разсъдък си. За повечето от тях това била последната мисъл, която щяла да мине през ума им. Видели как инквизиторът паднал на колене и леден вятър се извил в катедралата, като влачел със себе си дървените пейки и събарял статуите и запалените свещи. Сетне чули как кожата и крайниците му

започнали да се пукат и как сред виковете на агония гласът на Хорхе де Леон се стопил в рева на звяра, който изникнал от плътта му, растейки стремително в кървав безпорядък от люспи, нокти и криле. Опашка, покрита с наточени като секира шипове, се простряла след големия змей и когато се обърнал към тях и им показал лика си с хищните зъби и огнените очи, войниците нямали сили дори да побягнат. Пламъците ги сварили неподвижни и за миг снели плътта от костите им, както бурята изтръгва листата на някое дърво. Тогава звярът разперил крилете си и Великият инквизитор – Свети Георги и дракон едновременно – излетял през големия розетен прозорец на катедралата сред вихрушка от стъкло и огън, за да се издигне над покривите на Барселона.

едем дни и нощи звярът сял ужас из града – събарял храмове и дворци, палел стотици сгради и разкъсвал с ноктите си разтрепераните, молещи за милост хора, които докопвал, помитайки покривите над главите им. Червеният дракон растял с всеки изминал ден и поглъщал всичко, което срещнал по пътя си. Разкъсани тела валели от небесата, а пламъците на дъха му струели из улиците като поток от кръв. На седмия ден, когато всички в града вече вярвали, че звярът ще го срине до основи и ще изтреби до крак жителите му, една самотна фигура дръзнала да излезе насреща му. Едмон де Луна, едва възстановил се и накуцващ, изкачил с мъка стълбите, които водели към покрива на катедралата. Там зачакал хищната твар да го зърне и да се втурне към него. Сред черната пелена от дим и сажди изплувал звярът, който се носел в бръснещ полет над покривите на Барселона. Толкова бил пораснал, че вече надхвърлял размерите на храма, от който изникнал. Едмон де Луна видял отражението си в очите му, огромни като езера от кръв. Драконът разтворил паст, за да го налага, летейки вече като снаряд над града и събаряйки пътьом тераси и кули. Тогава майсторът на лабиринти измъкнал нищожната песъчинка, която носел на врата си, и я стиснал в юмрук. Припомнил си думите на Константин и си казал, че вярата най-сетне го е намерила и че неговата смърт ще е твърде скромна цена,

за да се пречисти черната душа на звяра – душата на всички хора. Вдигнал юмрука си, който стискал Христовата сълза, затворил очи и се принесъл в жертва. Драконът го погълнал стремително като вятър и се издигнал във висините над облаците. Онези, които си спомнят тоя ден, разправят, че небето се разцепило на две и ослепително сияние озарило небесната твърд. Звярът останал обгърнат от пламъците, струящи между зъбите му, и от пляскането на крилете му се образувала огромна огнена роза, която покрила изцяло града. Настъпила тишина и когато хората отново отворили очи, небето било потъмняло като в най-непрогледната нощ. Порой от искряща пепел бавно валял от висините, застилайки улиците, обгорените развалини и градските гробници, храмове и дворци с бял покров, който се разпадал при допир и миришел на огън и проклятие.

ъщата нощ Раймундо де Семпере успял да избяга от килията си и да се върне у дома, за да разбере, че семейството му и печатарският му цех са оцелели от бедствието. На разсъмване отишъл до Морската стена. Останките от разбития кораб, който върнал Едмон де Луна в Барселона, се поклащали във вълните на прилива. Морето било започнало да руши корпуса и печатарят могъл да проникне в него като в къща, на която са съборили едната стена. Бродейки из вътрешността на кораба под призрачните лъчи на зората, най-сетне намерил каквото търсел. Селитрата била разяла част от линиите, но чертежът на големия лабиринт от книги все още бил непокътнат във вида, в който го проектирал Едмон де Луна. Семпере седнал на пясъка и го разгърнал. Умът му не могъл да схване цялата сложност на замисъла и аритметиката, на която се крепяла тази илюзия, но си казал, че след него ще дойдат пресветли умове, които ще разкрият тайните ѝ. А дотогава, до появата на тези по-мъдри люде, способни да се справят с лабиринта и да запазят спомена за цената на звяра, той щял да пази чертежа в семейното ковчеже. Там някой ден – в това изобщо не се съмнявал – щял да го намери онзи майстор на лабиринти, достоен за такова предизвикателство.

